

Feedback på erhvervs- uddannelserne

Inspiration til en styrket
feedbackkultur på eud

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Indhold

3	Hvorfor dette hæfte?
4	Hvorfor er feedback vigtigt?
5	Hvad handler feedback om?
7	Feedback foregår før, under og efter en læreproces
10	Feedbackformer på eud og deres anvendelse
12	Valg af fokus for feedback
14	Elevernes oplevelse af feedback
16	Erhvervsuddannelseslærernes samarbejde om feedback
17	Refleksionsspørgsmål
19	Læs mere

Feedback på erhvervsuddannelserne
Inspiration til en styrket
feedbackkultur på eud

© 2020 Danmarks Evalueringsinstitut
Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC

Foto: Søren Svendsen, Jesper Rais

Tryk: Rosendahls

ISBN www: 978-87-7182-435-3

ISBN tryk: 978-87-7182-436-0

Hvorfor dette hæfte?

Dygtigere elever og mindre frafald. Det er to klare ambitioner bag erhvervsuddannelsesreformen fra 2015. Med andre ord skal elevernes deltagelse i og udbytte af undervisningen styrkes, og her er den feedback, eleverne løbende får med fokus på deres faglige udvikling og trivsel, helt central. Dette hæfte giver viden om og inspiration til, hvordan ledelse og lærere kan styrke feedbackkulturen på eud.

De følgende sider giver et overblik over feedback i en eud-sammenhæng ud fra et både teoretisk og praktisk perspektiv. Hæftet skitserer, hvorfor feedback er afgørende for elevernes læring på eud, og hvordan den kan tænkes ind både før, under og efter en læreproces. Hæftet giver desuden et overblik over de mest anvendte feedbackformer på eud, samt hvad der typisk er i fokus, når der gives feedback, og hvordan feedback opleves fra et elevperspektiv. Til sidst i hæftet findes en række refleksionsspørgsmål, som kan bruges i arbejdet med at styrke feedback i praksis.

Den primære målgruppe for hæftet er den pædagogiske ledelse på erhvervsuddannelserne, men den interesserede eud-lærer kan også finde inspiration til sin undervisning.

Hæftet er udarbejdet af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i samarbejde med Nationalt Center for Erhvervspædagogik (NCE).

Om datagrundlaget

Hæftet præsenterer centrale resultater fra EVA's undersøgelse af feedback på erhvervsuddannelserne samt teoretisk baggrundsviden om feedback. Undersøgelsens resultater bygger på en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt erhvervsuddannelseslærere og en dybdegående kvalitativ interviewundersøgelse på tværs af hovedområder med pointer fra både ledere, lærere og elever. Dataindsamlingen er foregået i efteråret 2018. Læs mere om undersøgelsen og find hele rapporten på EVA's hjemmeside: www.eva.dk/ungdomsuddannelse.

Hvorfor er feedback vigtigt?

Det er vigtigt, at erhvervsskolerne har fokus på lærernes feedback til eleverne, dels fordi skolernes formelle rammer, jf. Bekendtgørelse om erhvervsuddannelser, lægger op til, at feedback skal være en central del af undervisningen, men også fordi mange undersøgelser viser, at det har en positiv betydning for elevernes læreprocesser, når feedback bliver en integreret del af undervisningen.

Hvad handler feedback om?

Feedback kan ses som en dialog mellem lærer og elev. Dialogen kan tydeliggøre for både lærer og elev, hvor stor en afstand der er mellem elevens aktuelle faglige niveau og det niveau, eleven gerne skal nå ifølge fagbeskrivelser og eksamenskrav, og hvordan eleven kan arbejde sig hen imod det ønskede niveau.

Formålet med feedback kan være *for* læring eller *af* læring. Feedback *for* læring kaldes formativ feedback og er en aktiv del af læreprocessen. Feedback *af* læring kaldes summativ feedback og fungerer som en afslutning på læreprocessen. I dette hæfte er formativ feedback i fokus, det vil sige feedback, der retter sig mod elevens læreproces med henblik på fortsat læring.

På erhvervsuddannelserne vil feedbacken ofte både handle om elevens faglige og personlige udvikling. Afhængigt af den konkrete uddannelse kan feedbacken have fokus på kognitive og kommunikative kompetencer, men også på mere sanselige, æstetiske og kropslige aspekter (Jakobsen, Lausch, & Sørensen, 2014). Det kan fx være, hvordan en sauce dufter, hvordan et stykke træ føles, eller hvordan en mur ser ud.

Hvis eleven skal kunne drage nytte af formativ feedback stiller det krav til både indhold af og form på dialogen mellem lærer og elev. Muligheden for fælles refleksion mellem den, der giver feedback, og den, der modtager feedback, har stor betydning for, om der skabes gensidig forståelse. Når eleven løbende reflekterer over feedback fra læreren, styrkes desuden elevens generelle evne til refleksion.

I undervisningssammenhænge foregår feedbacken ofte mellem lærer og elev, men elever kan også give hinanden feedback. Elev-til-elev-feedback kan bruges til at styrke både elevernes læring og deres evne til refleksion.

Hvad er feedback?

Feedback er en planlagt proces, hvor både lærer og elev med afsæt i en vurdering af fx en praksis, en proces eller et produkt reflekterer over elevens viden, kunnen og færdigheder med det formål at fremme læring.

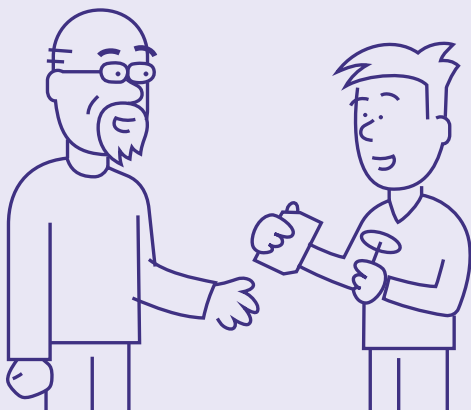
(Jakobsen, Lausch, & Sørensen, 2014)

Formativ feedback

- Retter sig mod processer
- Udtrykkes typisk gennem samtale og spørgsmål
- Gives løbende i et forløb
- Handler om at vurdere med henblik på fortsat læring.

(Jakobsen, Lausch, & Sørensen, 2014)

Summativ feedback

- Retter sig mod resultater
- Udtrykkes typisk gennem karakterer eller andre standarder
- Gives afsluttende i et forløb
- Handler om at vurdere med henblik på kontrol (fx til eksamen).

(Jakobsen, Lausch, & Sørensen, 2014)

Den vellykkede feedback fra lærer til elev har to overordnede dimensioner:

1. Lærers arbejde med at konstruere feedbacken og formidle den
2. Elevens arbejde med at modtage/bearbejde den.

Det stiller krav til lærerens kendskab til eleverne at tilrettelægge og facilitere en konstruktiv feedback proces. Læreren skal være opmærksom på:

- At forstå hvad eleven allerede ved/kan
- At kunne skille iagttagelse fra vurdering
- At kommunikere klart om målene og processen
- At være i dialog med eleven om proces og produkt
- At vide hvilke tegn på progression, der knytter sig til proces og produkt
- At arbejde anerkendende med feedbackprocessen.
- At være i stand til at iagttage elevens proces

Feedback foregår før, under og efter en læreproces

Feedbackprocessen begynder allerede *før* eleven indleder den proces, der skal skabe læring, og fortsætter både *under* og *efter* processen. Feedbackprocessen er kompleks, men kan med fordel struktureres med tre hovedspørgsmål, som eleven har brug for klarhed over. I det følgende uddybes de tre hovedspørgsmål.

1

FØR

Hvor er jeg på vej hen i min læreproces?

Arbejdet med mål har stor betydning for læreprocessen og for feedbackprocessen. Hvis eleven skal have mulighed for at følge med i sin mestring af en proces og kunne vurdere sin egen indsats, kræver det, at der som udgangspunkt har været et klart, forståeligt mål for elevens læring. Dette er også vigtigt, for at eleven er i stand til at modtage feedback konstruktivt.

Læreren kan understøtte elevens forberedelse til læreprocessen ved gennem spørgsmål at skærpe elevens blik for, hvad der skal gøres, hvordan det skal gøres, og hvilke erfaringer eleven bringer med ind i processen. I boksen nedenfor ses eksempler på sådanne spørgsmål, læreren kan stille eleven.

2

UNDER

Hvordan klarer jeg mig i min læreproces?

Elevens følelse af ejerskab for en opgave kan understøttes ved, at læreren opfordrer eleven til at reflektere over den forudgående proces. Læreren kan fx indlede sin feedback med at spørge: "Hvad har du allerede gjort?" og "hvilke valg har du truffet i løbet af processen?" Nogle gange opdager eleven ved denne refleksion, at der er delprocesser, der er blevet glemt eller udført anderledes end oprindeligt planlagt.

Ud over underviserens invitationer til refleksion kan der være brug for at give mere direkte tilbagemeldinger, som illustreret i boksen på side 9.

Feedback baseret på elevens overvejelser om arbejdet med produktet kan give et praj om elevens målforståelse og vurdering af egen indsats. Nogle elever er uklare i forhold til det mål, de

Spørgsmål, der kan hjælpe eleven med at reflektere før en læreproces

"Ved du i forvejen noget om...?"

Aktiverer elevens viden

"Har du praktiske erfaringer med...?"

Aktiverer elevens erfaringer

"Hvad tror du, det er vigtigt at være opmærksom på, når du arbejder med...?"

Aktiverer elevens handlingsorientering

"Hvordan kan du se, om det, du gør, virker?"

Aktiverer elevens evne til at vurdere sig selv og sin læreproces

3

arbejder med, mens andre er selvovaluerende, og andre igen er selvkritiske og perfektionistiske i deres kvalitetskrav. Det er vigtigt, at læreren får blik for elevernes målforståelse og eventuelt hjælper eleverne med at tydeliggøre målene for dem, da tydelige mål kan bidrage til elevernes motivation for faget og dermed øge deres chancer for at møde de faglige krav. Når eleven selv lægger ud med sin beskrivelse af arbejdsprocessen og med en vurdering af resultatet, får underviseren et afsæt til at sikre, at tilbagemeldingen til eleven bliver så relevant og brugbar som muligt (Jakobsen, Lausch, & Sørensen, 2014).

Det er vigtigt, at underviseren anerkender elevens indsats og de beslutninger, eleven har truffet, som har ført til læring hos eleven. Den positive anerkendelse er vigtig for, at eleven holder fast i at yde en indsats og for at understøtte motivationen for at arbejde videre med opgaver, som er udfordrende for eleven (Jakobsen, Lausch, & Sørensen, 2014).

EFTER

Hvor skal jeg videre hen i min læreproces?

Feedback efter en læreproces er af mere opsummerende karakter, men kan samtidig også invitere til refleksioner, som har et mere langsigtet mål, fx ved at eleven spørger sig selv: "Når jeg en anden gang skal..., hvad vil jeg så gøre?" Eleven bliver på den måde, gennem formativ feedback, støttet i at perspektivere det lærte og bruge det i nye situationer. Det er vigtigt, at denne del af processen er baseret på dialog for at sikre elevens forståelse for og ejerskab af konklusionerne på læreprocessen.

Tilbagemeldinger til eleven, der kan hjælpe til refleksion over, hvordan eleven klarer sig under en læreproces

"Jeg lagde mærke til at..."

lagttagelser – specifikke beskrivelser af konkrete handlinger eller forhold

"I forhold til målet med/kravet om..."

Vurdering af processen/produktet i forhold til bedømmelseskriterierne

"Hvordan tænker du, at det vil fungere, hvis du...?"

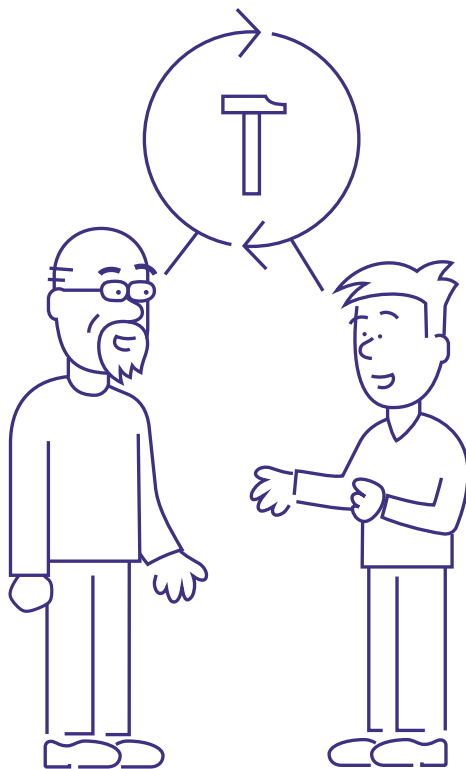
Hvis eleven har brug for støtte til at komme videre

Feedbackformer på eud og deres anvendelse

EVA's undersøgelse viser, at eud-lærerne arbejder med forskellige former for feedback i deres undervisning. Mundtlig feedback er mere udbredt end skriftlig feedback og skaber en løbende dialog om elevernes faglige udvikling. Især den individuelle, mundtlige feedback kan styrke elevernes motivation og faglige selvtillid. Nogle lærere arbejder desuden med elev-til-elev-feedback.

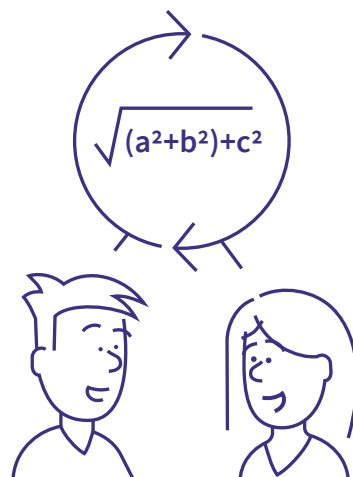
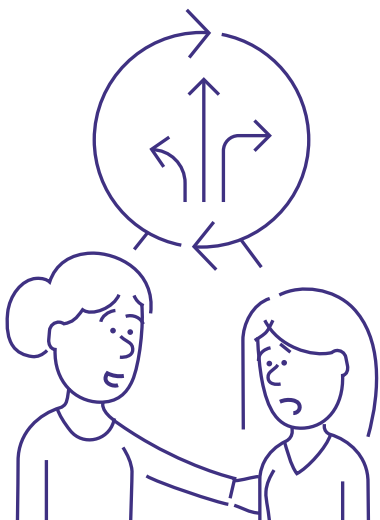
Mundtlig feedback skaber dialog om elevens faglige udvikling

Mundtlig feedback er den mest almindelige feedbackform i uddannelsesspecifikke fag (71 %). I grundfag giver godt halvdelen af lærerne primært mundtlig feedback (52 %), mens knap halvdelen giver ca. lige meget mundtlig og skriftlig feedback (42 %). Meget få lærere giver primært skriftlig feedback. Mundtlig feedback er mest udbredt, bl.a. fordi mundtlig feedback giver mulighed for at nuancere feedbacken og skabe en dialog mellem lærer og elev om elevens faglige udvikling, hvor eleven kan stille opfølgende spørgsmål. Mundtlig feedback er desuden udbredt på eud, fordi det skaber mulighed for, at lærer og elev sammen kan se på det praktiske produkt, eleven arbejder med. Eleven kan forklare og stille spørgsmål, og læreren kan give feedback på processen og drøfte konkrete udviklingsmuligheder med eleven.

Individuel feedback støtter sårbare unge og kan styrke elevernes motivation og selvtillid

Lærerne giver primært løbende, individuel feedback til eleverne (76 %). Ca. 60 % af lærerne giver dog også feedback til eleverne gruppevis eller i plenum. Lærerne foretrækker individuel feedback af pædagogiske årsager. Der er en del unge på eud, som af både faglige og personlige årsager trives bedst med en-til-en-dialog om, hvordan de klarer sig. Desuden kan den individuelle feedback virke anerkendende over for eleverne og dermed styrke deres motivation og selvtillid.

Elev-til-elev-feedback er tids- og besparende og giver eleverne mulighed for at øve sig på kollegial feedback

Over halvdelen af lærerne arbejder i høj grad eller i nogen grad med at få eleverne til at give feedback til hinanden. Nogle lærere argumenterer for, at det at mestre at give feedback til hinanden på en faglig opgave er en central del af elevernes læreproces, fordi det forbereder eleverne på et arbejdsmarked, hvor de forventes at skulle indgå i kollegiale feedback-processer. Gennem elev-til-elev-feedback kan eleverne øve sig i at observere hinandens læreprocesser og tale om de faglige mål med deres egne ord. Nogle lærere bruger elev-til-elev-feedback som et alternativ til selv at give eleverne individuel feedback, fordi læreren ikke har tid til at give feedback til alle elever.

Har du overvejet?

Når elever gennem **elev-til-elev-feedback** forholder sig til hinandens arbejdsprocesser og produkter, har de nogle helt andre forudsætninger for at arbejde med feedback end lærerne. For at støtte eleverne i deres arbejde med elev-til-elev-feedback må læreren være tydelig om rammerne for feedbacken, og hvad eleverne skal give hinanden feedback på, dvs.

hvad der er fagligt relevant. Elev-til-elev-feedback kan styrkes bl.a. gennem opgave specifikke spørgsmål, træning af eleverne ift. at arbejde med kvalitetskriterier m.m.

Læs mere om elev-til-elevfeedback her:

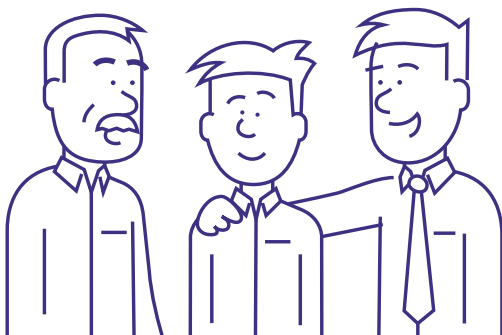
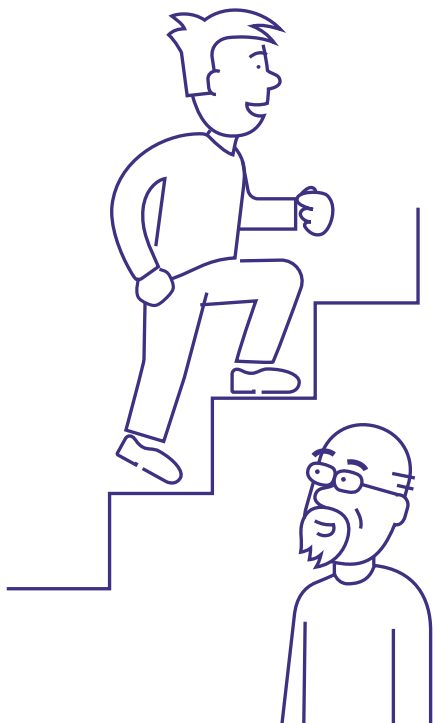
Christensen, V., & Bærenholdt, J. (2017). *Det ved vi om Feedback*. Dafolo Forlag

Valg af fokus for feedback

Når eud-lærerne giver feedback, har de både fokus på elevernes faglige udvikling, deres arbejdsmarkedsparathed samt motivation for og trivsel på uddannelsen. Det er dog ikke alt, der er i fokus hele tiden.

Fokus på elevernes faglige udvikling

Stort set alle lærere fokuserer på elevernes faglige udvikling, når de giver eleverne feedback. Lærerne ser feedback som en mulighed for at hjælpe eleverne med at blive dygtigere til deres fag. Når lærerne giver feedback med fokus på elevernes faglige udvikling, gør de det særligt ud fra elevernes mundtlige præstationer og praktiske arbejde – især i de uddannelsesspecifikke fag.

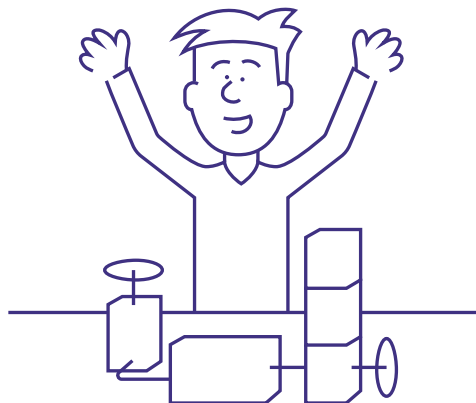

Fokus på elevernes arbejdsmarkedsparathed

Størstedelen af lærerne har fokus på elevernes personlige og sociale kompetencer, når de giver feedback, fordi mange lærere ser det som en vigtig del af deres opgave at bidrage til, at eleverne bliver klar til at komme ud i en praktikvirksomhed og senere hen klar til deres kommende arbejdsliv. Hovedområdet *Omsorg, sundhed og pædagogik* skiller sig ud ved, at særligt mange lærere i høj grad fokuserer på elevernes sociale og personlige kompetencer i deres løbende feedback. Lærere under dette hovedområde lægger fx stor vægt på, at eleverne er gode til at samarbejde med borgerne og bliver gode til at skabe relationer. Lærere på tværs af alle de fire hovedområder på erhvervsuddannelserne fortæller, at virksomhederne lægger stor vægt på, at elever kan begå sig på arbejdsmarkedet. Det kan endda være vigtigere, end at eleven er stærk fagligt. Det handler fx om at kunne møde til tiden, være præsentabel, kunne samarbejde og tage ansvar.

Fokus på elevernes motivation og trivsel på uddannelsen

Lærernes feedback til eleverne har desuden fokus på elevernes motivation og trivsel. Dette handler om at understøtte eleverne i at gennemføre uddannelsen, og derfor er denne type af feedback ofte målrettet elever, som er fagligt eller personligt udfordrede og derfor i højere grad er i risiko for at falde fra uddannelsen. I feedbacken har lærerne ofte fokus på at opbygge elevens selvtillid og tro på egne evner for at styrke deres motivation for faget. Det sker fx ved at italesætte elevernes succesoplevelser og faglige progression. Mange skoler har kontaktlærersamtaler, hvor der er fokus på elevernes trivsel på uddannelsen, men trivslen kan også være i fokus i den løbende feedback i undervisningen.

Sådan kan lærerne gennem feedback bidrage til elevernes udbytte på forskellige niveauer af opgaveløsningen.

Feedbackprocessen kan skitses i fire niveauer, der med afsæt i elevens aktuelle læreproces støtter eleven i at få et større udbytte af undervisningen og opgaveløsningen.

- 1. Opgaven** – fokus på elevens viden om produktet og den konkrete opgaveløsning.
- 2. Læreprocessen** – den proces, der fører frem til produktet/opgaveløsningen. At kunne se "bumpene på vejen" eller opdage alternative muligheder kan være udbytte-rikt i elevens læreproces. Feedback på dette niveau er således vigtig til styrkelse af elevernes bevidsthed om læreprocessen.
- 3. Elevens selvregulering af læreprocessen** bygger videre på punkt 2 og fokuserer på elevens overvågning af egen læreproces. Fokus på elevens egne reguleringer og korrektioner kan bl.a. bidrage til større selvtillid hos eleven. Lærerne kan med
- feedback understøtte eleverne i at håndtere egne læreprocesser, hvilket kan bidrage til, at eleven får mere ud af arbejdet med stoffet, end hvis eleven ikke havde været opmærksom på sin egen læreproces. Denne type feedback kan altså styrke elevens læringsstrategi.

- 4. Eleven som person** – fokuserer på at gøre eleven bevidst om egne personlige og sociale kompetencer i relation til uddannelsen. På erhvervsuddannelserne er disse kompetencer særligt vigtige at have i fokus, da eleverne tidligt i deres uddannelsesforløb skal i praktik på en arbejdsplads. Gennem feedback fra lærere kan eleverne blive opmærksomme på, hvordan de kan udvikle deres personlige og sociale kompetencer i en retning, der øger deres potentielle for at indgå som en god og ansvarsfuld medarbejder på en arbejdsplads.

(Hattie, 2013)

Elevernes oplevelse af feedback

Feedback kan motivere eleverne ved at tydeliggøre deres faglige niveau, og dermed hjælper feedbacken eleverne til at udvikle sig fagligt og blive dygtigere til fagene. Det er dog en udbredt oplevelse blandt eleverne, at de ikke får tilstrækkelig feedback.

Eleverne sætter stor pris på at få løbende feedback fra deres lærere. Feedbacken tydeliggør for eleverne, hvilket fagligt niveau de befinder sig på. Med en bevidsthed om eget faglige niveau har eleverne gode muligheder for at målrette deres indsats i fagene og udvikle sig yderligere og hæve deres faglige niveau. De elever, der oplever, at de ikke får tilstrækkelig feedback, peger på, at det kan være vanskeligt for dem at få et tydeligt billede af deres eget faglige niveau, og hvilke områder de særligt skal fokusere på for at udvikle sig fagligt.

Feedbacken medvirker til, at eleverne føler sig set og hørt. Nogle af eleverne føler, at de kun lærer noget, hvis de får feedback fra deres lærere, der peger på, at de har rykket sig. Får eleverne ikke feedback, er der en risiko for, at de oplever at gå i stå i deres læring, og derfor er feedbacken så central.

” Feedbacken betyder, at man føler, man lærer noget. Hvis ikke du har feedbacken, så føler du ikke, du lærer noget.

Elev fra personvognsmekanikeruddannelsen

God feedback fra et elevperspektiv

Elever fremhæver især fire elementer, de oplever som vigtige for, at den feedback, de får, kan bidrage til deres læring og trivsel:

1. Gode relationskompetencer hos lærerne

Eleverne beskriver deres læreres evne til at skabe gode relationer til eleverne som altafgørende for, hvordan eleverne oplever lærernes feedback. En god lærer er, i elevernes øjne, én, der skaber en personlig kontakt til eleverne ved at tale om andre emner end det rent faglige, ligesom en god lærer engagerer sig personligt i hver enkelt elev og taler med eleverne i øjenhøjde. Relationskompetencer handler i elevernes perspektiv også om, at lærerne formår at lytte til elevernes faglige interesser og inddrage disse i undervisningen. Dette er særligt vigtigt i grundfagene, som nogle elever er mindre motiverede for end de uddannelsesspecifikke fag. På den måde går det faglige og relationelle hånd i hånd. Eleverne sætter pris på at blive motiveret af deres lærere, særligt hvis de har afbrudte uddannelsesforløb bag sig, og flere elever fortæller, at en god relation til deres lærer giver dem mod på at blive udfordret fagligt.

” Jeg synes, det er godt, at lærerne ved, at vi skal ud i et arbejdsliv, og de motiverer os til at tro på, at vi kan klare det.

Elev fra detailhandelsuddannelsen

2. Løbende mundtlig feedback

Eleverne foretrækker mundtlig feedback fra deres lærere både i forbindelse med arbejdet i undervisningen og i forbindelse med opgaver og eksamen. Mundtlig feedback giver mulighed for, at lærerne kan uddybe begrundelsen for deres vurdering af elevernes faglige niveau, og eleverne kan spørge ind til lærerens vurdering og begrundelse. Det er netop forskellen fra skriftlig feedback, hvor eleverne oplever, at der kan opstå misforståelser, fordi de ikke kan spørge afklarende ind til feedbacken. Eleverne oplever dog, at det ikke er alle lærere, der gør lige meget ud af den mundtlige feedback.

” Det er klart rarest med mundtlig feedback, for så får du en begrundelse, og man får lov til lige at stå og tale med læreren om, hvad man kunne have gjort bedre.

Elev fra detailhandelsuddannelsen

3. Individuelle feedbacksamtaler

Eleverne sætter særlig stor pris på individuel mundtlig feedback fra deres lærere. Det kan både foregå med de enkelte faglærere, men ofte har eleverne også tilknyttet en kontaktlærer, som de kan tale med om deres faglige udvikling såvel som personlige og sociale kompetencer. Disse snakke foregår ofte med udgangspunkt i feedback fra læreren. Det er vigtigt for eleverne at opleve, at der er en fortrolig relation til kontaktlæreren eller faglærerne, samt at lærerne sætter sig ind i, hvordan det går med den enkelte elev, og at eleven får både faglig og personlig feedback. Ikke alle elever er lige gode til selv at være opsøgende, så det er vigtigt, at der er sat tid af til, at lærerne kan tale med hver enkelt elev om, hvordan det går og give dem individuel feedback.

4. Fokus på både proces og produkt

Det er vigtigt for mange elever, at lærerne i deres feedback fokuserer på både elevernes arbejdsproces og på det endelige produkt eller resultat. På uddannelser, hvor eleverne arbejder med konkrete fysiske produkter, oplever mange, at den løbende feedback fra læreren i løbet af den proces, hvor de eksempelvis tilbereder en ret eller reparerer noget på en bil, er helt central for, at de kan blive dygtige til deres fag. Eleverne begår uundgåeligt fejl undervejs, og hvis læreren kan udpege fejlene gennem løbende feedback, mens eleverne er i proces, bliver eleverne mere opmærksomme på, hvordan de kan forbedre sig. Derudover er det vigtigt for eleverne at få feedback på det endelige produkt, så det bliver tydeligt for dem, hvad der lykkedes godt, og hvad de skal øve sig mere på næste gang.

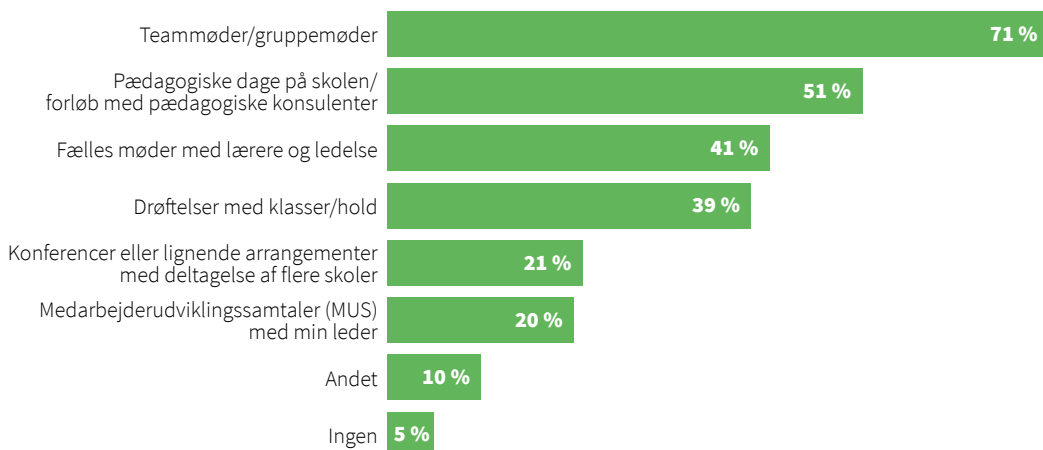
Erhvervsuddannelseslærernes samarbejde om feedback

At integrere arbejdet med feedback i undervisningen er ikke blot et spørgsmål om, hvilke metoder og værktøjer man bruger i undervisningen. Det er også et spørgsmål om at samarbejde om feedback i hele institutionen og finde fora, hvor samarbejdet kan foregå. Klare rammer og systematik kan være med til at understøtte udviklingen af en fælles retning for skolens feedbackpraksis.

Lærerne samarbejder om arbejdet med feedback til eleverne i forskellige samarbejdsfora. Teammøder er det primære forum for drøftelser om arbejdet med feedback, men feedback bliver også drøftet på fx pædagogiske dage for en større gruppe lærere eller en hel afdeling. På teammøder består samarbejdet om feedback bl.a. i, at lærerne taler om elever på det enkelte hold for i fællesskab at vurdere deres faglige udvikling eller drøfte, hvordan lærerne bedst kan understøtte elever

med faglige, personlige eller sociale udfordringer. Samarbejde mellem lærere på tværs af grundfag og uddannelsesspecifikke fag opleves af lærerne som særligt meningsfuldt, når det drejer sig om at drøfte, hvordan feedback kan bidrage til elevernes faglige og personlige udvikling. I lærersamarbejdet foregår også videndeling om forskellige former for feedback, de kan tage i brug. Lærerne påpeger, at samarbejdet desuden også ofte foregår gennem uformel dialog mellem lærerne.

I hvilke fora har du deltaget i drøftelser om arbejdet med at give eleverne feedback?

Kilde: EVA (2019). *Feedback på erhvervsuddannelserne*.

Note: n=1291. Der har været mulighed for at sætte flere krydser.

Refleksionsspørgsmål

I det følgende præsenteres en række refleksionsspørgsmål målrettet både den pædagogiske ledelse, den strategiske ledelse og lærere på erhvervsskoler. Refleksionsspørgsmålene kan bruges som inspiration til drøftelser af skolers feedbackkultur og feedbackpraksis.

Refleksionsspørgsmål til den pædagogiske ledelse – styrk feedbacken i lærerteamet

Hvordan understøtter og rammesætter I lærernes arbejde med feedback?

- Er der formelle rammer for feedback?
- Er eleverne orienterede om, at de får feedback og på hvilken måde?
- Benytter lærerne begrebet feedback, når de følger op på elevernes arbejde?

Hvordan bliver lærerne klædt på til at arbejde med feedback til eleverne?

- Har lærerne gennemført kurser i feedback eller anden form for kompetenceudvikling?
- Hvordan fremmer I, at lærerne indbyrdes udveksler erfaringer om deres feedbackpraksis?

Hvordan understøtter I, at lærerne bruger hinanden i forhold til at udvikle deres arbejde med feedback til eleverne?

- Er feedback en del af lærernes fælles forberedelse?
- Hvordan giver lærerne hinanden gode råd undervejs om feedback-metoder?
- Hvordan opbygger I en kultur, hvor lærerne på fx afdelingsmøder omformulerer formelle mål til et sprog, eleverne forstår?

Hvordan kan I udnytte læringspotentialer i elev-til-elev-feedback?

- Er elev-til-elev-feedback noget, I har sat i gang på skolen?
- Hvilke overvejelser har I gjort jer ift., om det kan frigøre læreres tid?
- Hvilke overvejelser har I gjort jer ift., at det kan bidrage til elevernes faglige og personlige udvikling, når de forholder sig til egen og andre elevers læring?

Hvad er vigtigt at styrke fremadrettet i arbejdet med feedback? Hvorfor? Hvordan vil I tilrettelægge dette arbejde?

- Hvad vil I gøre i jeres afdeling for, at flere elever oplever, at de får tilstrækkelig feedback?

Refleksionsspørgsmål til skolens strategiske ledelse – styrk jeres feedbackkultur på hele skolen

Hvordan prioriterer I kompetenceudvikling ift. feedback?

- Har I en strategisk plan for lærernes kompetenceudvikling i feedback?
- Hvilke kompetenceudviklingsforløb (kurser m.m.) er der aftalt for hhv. lærere og ledere i forhold til feedback?
- Kan feedback være et tema for de lærere, der er i gang med Diplomuuddannelsen i Erhvervspædagogik?

Hvordan understøtter I kollegial sparring blandt lærerne?

- Understøtter I, at lærerne får delt deres viden og erfaringer med feedbackarbejdet, og hvordan?

Hvordan rammesætter I det organisatoriske arbejde med feedback på jeres skole?

- Hvordan klæder I jeres pædagogiske ledere/afdelingsledere på til arbejdet med feedback? Har de det fx på som punkt på teammøder?
- Kan de pædagogiske ledere/afdelingslederne skabe tid og rum til, at lærerne kan give god feedback til eleverne?

Refleksionsspørgsmål til lærerne – styrk feedbacken i undervisningen

Hvordan arbejder I med feedback i praksis?

- Giver I skriftlig eller mundtlig feedback til eleverne? Hvad er begrundelsen for det?
- Hvordan oversætter I de formelle læringsmål for eleverne, så de forstår dem?

Hvilke former for feedback bruger I?

- Bruger I løbende feedback og hvordan? Giver I løbende feedback enkeltvis, i grupper eller til hele holdet? Hvad er jeres erfaringer med løbende feedback ift. eleverne?
- Bruger I afsluttende feedback og hvordan? Giver I afsluttende feedback enkeltvis, i grupper eller til hele holdet? Hvad er jeres erfaringer med afsluttende feedback ift. eleverne?
- Hvordan arbejder I med individuel feedback?

Hvordan vil I udvikle jeres feedbackpraksis?

- Hvordan arbejder I i lærerteamet med at viden- dele og udvikle jeres feedback til eleverne?
- Hvordan kan I som lærere bruge hinanden til at blive mere opmærksomme på at give feedback til eleverne løbende i undervisningen?
- Hvad kan I gøre for, at flere elever kommer til at opleve, at de får den feedback, de har behov for?
- Hvad vil I ændre eller styrke fremadrettet i arbejdet med feedback? Hvorfor?
- Hvordan vil I tilrettelægge arbejdet med at styrke jeres feedbackpraksis fremadrettet?

Læs mere

Bærenholdt, J. & Christensen, V. (2017). *Det ved vi om Feedback*. Dafolo Forlag.

Friche, N. & Slottved, M. (2016). Pædagogisk ledelse og feedback i erhvervsskoler. I: *Cepra-Striben*, (21), 36-43.

Hattie, J. (2013). *Synlig læring – for lærere*. Dafolo Forlag.

Jakobsen, K.H., Lausch, B. & Sørensen, K.H. (2014). *Feedback i erhvervsuddannelserne*. Dafolo Forlag, Frederikshavn.

Keiding, T.B. (2016). *Feedback på tværs af systemer*. Aarhus Universitet.

Slemmen, T. (2012). *Vurdering for læring i klasserommet*. Gyldendal.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk